

MAKTABGACHA INKLYUZIV TA'LIMDA OILA BILAN HAMKORLIK

Kayumova Dilsora Nurali qizi

Nizomiy nomidagi TDPU "Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrası v.b.dotsent

Annotatsiya: ushbu maqolada maktabgacha inklyuziv ta'limda oila bilan hamkorlik ishlari tahlil etilgan. Inklyuziv yondashuv bolalarning turli xil ta'lim ehtiyojlarini va xizmat ko'rsatishni ushbu ehtiyojlarni qondirishni, ommaga jalb qilish va ta'lim sohasidagi kamsitishni bartaraf etishni o'z ichiga oladi. Inklyuziv ta'lim nogiron bolalarni va ularning sog'lom tengdoshlari uchun birgalikda o'qitish uchun sharoitlar yaratilishini tushunadi.

Kalit so'zlar: tahlil, metod, inklyuziv ta'lim, oila, jamiyat, taraqqiyot.

Inklyuziv yondashuv bolalarning turli xil ta'lim ehtiyojlarini va xizmat ko'rsatishni ushbu ehtiyojlarni qondirishni, ommaga jalb qilish va ta'lim sohasidagi kamsitishni bartaraf etishni o'z ichiga oladi. Inklyuziv ta'lim nogiron bolalarni va ularning sog'lom tengdoshlari uchun birgalikda o'qitish uchun sharoitlar yaratilishini tushunadi. Nogiron bolalarni tarbiyalashda oilaga yordam berishning samarali usullaridan biri bu ota-ona klubidir. Ota-onalar klubi bolalarni rivojlanish xususiyatlari bilan tarbiyalagan ota-onalarning birlashishi sifatida quyidagi vazifalarni belgilaydi: bolaning ota-onasi tomonidan etarli idrok etishni shakllantirish; boladagi qulay mikroqlikni shakllantirish, boladagi shaxsiy, ijodiy va ijtimoiy resurslar bilan bolaning oshkor qilinishini ta'minlash; ota-onalarning o'quv muassasalari bilan bog'liq bo'lgan munosabatlarini shakllantirish; bolalarning rivojlanishiga individual maslahatlar; dala tadbirlarini tashkillashtirish: teatrlar, muzeylar, ko'rgazmalarga, shahar uchun jo'nash va hk. Oilalar inklyuziv maktablarni tanlaydilar, shunda ularning farzandlari odatda rivojlanayotgan tengdoshlari bilan o'zaro aloqalarini kengaytirishi hamda boshqa ota-onalar va o'qituvchilar bilan bog'lanish imkoniyatini yaratishi mumkin. Nogiron bolani tarbiyalashda oilaning sa'y-harakatlari uchun maktab o'qituvchilari tomonidan berilgan yuqori ijobiy baho oila va maktab o'rtasidagi samarali hamkorlik mexanizmlarini ishlab chiqishga xizmat qiladi. Buning uchun, avvalambor, hissiy aloqa, ishonch, hurmat va qabul, ota-onalarning ko'magi va ularning fikrlarini hisobga olish kerak.

Tarbiyachi-pedagog sifatida biz tarbiyalanuvchilarimizning oilalari bilan yaqindan hamkorlik qilamiz. Bolalar maktabgacha ta'lim tashkilotimizga kelganlarida hamma bir-biri bilan tanishishdan boshlanadi.

Kimning ismi qanday, bolalar nimani yoqtirishini, ularni nima qiziqtirishini bilib olish zarur. Tanishish jarayonida tarbiyachi har bir bolaning imkoniyatlari va xususiyatlarini sezishi mumkin bo'ladi. Albatta, birinchi uchrashuvda faqat yorqin xususiyatlarni ko'rishingiz mumkin - bolaning nutqida qiyinchilik borligini, ko'rish

yoki eshitish bilan bog'liq jiddiy muammolar mavjudligi va h.k.. Bola bilan uzoqroq aloqaga kirishish natijasida tarbiyachi boshqa xususiyatlarning namoyon bo'lishini qayd etishi mumkin.

Birinchi uchrashuvda nafaqat bolalar bilan, balki ota-onalar bilan ham aloqa o'rnatish muhimdir. Shu bilan birga, ota-onalarning o'zlari farzandlarining muammolarini tarbiyachi bilan bo'lishishi, ularning istaklari haqida gapirishlari juda muhimdir. Ushbu ma'lumotni ulardan so'rovnomaga o'tkazish yoki umumiy yig'ilishdan keyin shaxsiy suhbatda olishimiz mumkin.

Birgalikda ko'ngil ochish va hamdardlik qilish uchun tasavvurdan foydalanib, boshqa odamning holatiga o'ta olish qobiliyat va sifatlarini shakllantiradi, bu bo'limda taklif qilingan material bunga imkon beradi. Nogiron bolalarni tarbiyalashda oilaga yordam berishning samarali usullaridan biri bu ota-ona klubidir. Ota-onalar klubi bolalarni rivojlanish xususiyatlari bilan tarbiyalagan ota-onalarning birlashishi sifatida quyidagi vazifalarni belgilaydi:

bolaning ota-onasi tomonidan etarli idrok etishni shakllantirish;

boladagi qulay mikroiklikni shakllantirish, boladagi shaxsiy, ijodiy va ijtimoiy resurslar bilan bolaning oshkor qilinishini ta'minlash;

ota-onalarning o'quv muassasalari bilan bog'liq bo'lgan munosabatlarini shakllantirish;

bolalarning rivojlanishiga individual maslahatlar;

dala tadbirlarini tashkillashtirish: teatrlar, muzeylar, ko'rgazmalarga, shahar uchun jo'nash va h.k. .;

o'quv seminarlari va boshqalar.

Inklyuziv ta'limni tashkil etish nafaqat ta'lim muassasalarida, shuningdek, umumiy ta'lim jarayonida, odatdagidek rivojlanayotgan bolalar va ularning ota-onalari bilan umumiy o'quv jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'lgan qulay imkoniyatlarni yaratishda, balki ularning umumiy o'quv jarayonida. Inklyuziv amaliyotni amalga oshirishning muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'quv jarayoni sub'ektlariga Olov bilan munosabatlar madaniyatiga, o'qituvchilar va ota-onalarning o'zaro munosabatlarga tayyorlanishiga bog'liq. Maktabda samarali o'quv jarayoni uchun APV bilan bolalarni tarbiyalash, shuningdek, pedagogik va talabalar jamoalarida maxsus axloqiy va psixologik iqlimni yaratishni tashkil etish kerak. Inklyuziv maktabda, bolalar va ota-onalar va maktab mutaxassislari birinchi navbatda sherik bo'lishlari. Bunday holda ota-onalar bilan ishlash zarurati noma'lumdir¹

¹ <https://oimurschool.ru/uz/>

Maktab va oilaning qo'shma o'quv va o'quv faoliyati o'quv yurtining zamonaviy talablari: oilaviy ta'limi, fokus va seksiyalar natijalariga ilmiy asoslangan va javobgarlik va manfaatlar bilan yaratiladi Ota-onalarning pedagogik madaniyatini shakllantirish.

Maxsus yordamga muxtoj bo'lgan bolalar ta'lim-tarbiyasi ularni o'qish va yozishga o'rgatish muammolarini ijtimoiy xayotga moslashtirishga ko'mak berish, bu ishlarni samarali amalga oshirish, maxsus soha xodimlari hamda nogiron bolalar ota-onalariga amaliy yordam berish kabi ma'suliyatli ishlar jumlasiga kiradi. Maxsus yordamga muxtoj bolalarning asosiy muammolarini ular o'zlari yashab turan muxitdan, oiladan uzoqda ta'lim tarbiya berish bilan hal qilib bo'lmaydi. Jamiyat o'z a'zolariga javobgarlikni o'z bo'yniga olmas ekan, cheklab kuyilgan huquq va imkoniyatlar qaytarib berilmas ekan ijtimoiy integrasiyaga erishish qiyin. Maxsus ehtiyojli bolalarning ta'lim- tarbiyasida tenghuquqlilik muammosini hal etish bugungi kunning dolzarb muammolaridan biridir. Ammo bugungi kunda ham juda ko'plab bolalar turli xildagi sabablarga ko'ra ta'limdan chetda qolib ketmoqdalar. Inklyuziv ta'limga jalb qilishning tashkiliy, ilmiy-uslubiy choralarni ko'rib chiqish, ya'ni mutaxassislarni tayyorlash, malakasini oshirishga oid tadbirlarni ishlab chiqish lozim. Alohida yordamga muxtoj bolalarni umumta'lim muassasalariga jalb qilishning ikki asosiy omili bor:

Birinchidan, alohida ehtiyojga ega bo'lgan bolalar ham sog'lom bolalar bilan birgalikda o'zaro faoliyat ko'rsatishlari mumkin. Inklyuziv ta'lim maqsadga muvofiq tarzda tashkil etilsa, maxsus ehtiyojli bolalar ijtimoiy tomondan himoyalana dilar, sog'lom bolalar esa ijtimoiy adolat va tenglikning tan olinishi buyukligini, nogiron bolalarga nisbatan yanada mehribon va e'tibor bilan munosabatda bo'lishni his etadilar.

Ikkinchidan, nogiron bolalar ham sog'lom tengdoshlari bilan yonma-yon o'qish, tarbiyalanish huquqiga ega ekanligi. Bu ishlarning muvaffaqiyati xar bir davlatning qonunlarida aks etilishi zarur. Chunki, qonunlar, ularni kerakli moddiy va ma'naviy resurslar bilan ta'minlanishini amalga oshirishni kafolatlaydi. Imkoniyati cheklangan bolalar-o'quvchilarga ta'lim berishda, ota-onalar, mahallalar pedagoglar, mutaxassislar hamkorligida faoliyat ko'rsatishlari talab qilinadi va majburiy shart hisoblanadi. Alohida ehtiyojli bolalar ham sog'lom tengdoshlari bilan birgalikda o'z qobiliyati darajasida faoliyat ko'rsatish, ta'lim olishi, kasb-xunar o'rganishi va rivojlanishi mumkin. Inklyuziv ta'lim maqsadga muvofiq tarzda tashkil etilsa, maxsus yordamga muhtoj bolalar ijtimoiy tomondan ximoyalana dilar, ijtimoiy xayotda teng xuquqliligini, o'z tengdoshlari bilan birga bilim olishlari mumkinligini his etadilar.

ADABIYOTLAR:

1. Umarova F. Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish. Scientific progress volume 2 | issue 2 | 2021 issn: 2181-1601
2. Nuraliyevna, Q. D. (2021). Approaches to the development of inclusive competence in preparation of future teachers for professional activity. *Academicia: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 2314-2320.
3. Nuraliyevna, K. D. (2021). INCLUSIVE EDUCATION IN KINDERGARTEN. *Наука и образование сегодня*, (4 (63)), 82-83.
4. Sadikova, S. A., Yakubova, Z. Z., Kayumova, D. N., Khalilova, D. F., & Kamalova, G. A. (2023). Preparing Children for Social Activity in Preschool Educational Organizations-Pedagogical Need. *Journal of Advanced Zoology*, 44(S-2), 1777-1784.
5. Guzalkhan M. CREATIVE PERSON AND THE HARD WORK OF CREATIVITY //Euro-Asia Conferences. – 2021. – Т. 4. – №. 1. – С. 239- 240.
6. S. Dalimova, Sh.Kuziev, G.Umarova, G.Mukhammadjonova, M.Yunusova, N.Khamdamova, F.Eshboev. Influence of the supramolecular complex of glycyrrhizic acid with quercetin on age-related functional changes in rat brain mitochondria. *Plant Cell Biotechnology and Molecular Biology* 21(45&46):63-73; Y. 2020
7. Mukhammadjonova, Guzalkhan. "Problems Of Creative Human Concept And Artical Interpretation." *The American Journal of Social Science and Education Innovations* 3.11 (2021): 1-6.
8. Ибрагимов Х., Абдуллаева Ш. Педагогика. Ўқув қўлланма. –Т., Фан, 2004. - 182 б
9. Абдуллаева, Ш. А., & Абдусаматова,Ш. А. (2019). Профилактика правонарушений среди несовершеннолетних учащихся. *Молодой ученый*, (5), 154-156.
10. Абдуллаева, Ш. А., & Зайнитдинова, М. А. (2018). Совершенствование качества образования в системе переподготовки и повышения квалификации педагогических кадров. *Научный результат. Педагогика и психология образования*, 4(3)
11. Barziyev, O, N. (2021) Traditional poetic series associated with the name of Fergana. *Scientific journal of Fergana State University* 3 (3), 108-114.
12. Xolmanova, Z. (2022). Omonimlar–tafakkur omili. *Uzbekistan: Language and Culture*, 1(1).
13. Xolmanova, Z. (2020). *Kompyuter lingvistikasi*. Nodirabegim:.-Toshkent, 247.
14. Barziyev, O, N. (2021) Фарғона номи билан боғлиқ аънавий поэтик туркумлар. *НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК. ФерГУ* 3 (3), 108-114